

ศูนย์การเรียนรู้เฉลิมพระเกียรติ

ตามรอยศาสตร์พระราชา ไร่นาสวนผสม

น้อมนำวิถีชุมชน สู่การดำรงตนแบบพอเพียง

โรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม อำเภोजักราช จังหวัดนครราชสีมา

สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

ศูนย์การเรียนรู้เอติมพระเกียรติ

ตามรอยศาสตร์พระราชา ไร่นาสวนผสม

ป้อมน้ำวิถีชุมชน ศูนย์ดำรงตนแบบพอเพียง

คณะที่ปรึกษา

นายยุทธศิลป์ จินตามาศย์

นางนฤมล วิทยาวุฒิรัตน์

นางสาวนรภานันต์ โนนกระโทก

นางสิริกร แสงสว่าง

นายณัฐวุฒิ ทิศกระโทก

นายสุรศักดิ์ หงษ์คำ

ผู้อำนวยการสถานศึกษา

รองผู้อำนวยการสถานศึกษา

หัวหน้าฝ่ายบริหารงานทั่วไป

หัวหน้าฝ่ายบริหารวิชาการ

หัวหน้าฝ่ายบริหารกิจการนักเรียน

หัวหน้าฝ่ายบริหารส่งเสริมและบริการ

บรรณาธิการ

นายธีรเดช อนันตชัยกุล

นางณัฐชยาณ์ ประสงค์สันต์

พิสูจน์อักษร

นางอรุษา ภาณุรักษ์

นายณัฐวุฒิ ทิศกระโทก

นางณัฐชยาณ์ ประสงค์สันต์

เอื้อเพื่อภาพประกอบ

คณะครูโรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม

เจ้าของหนังสือ

โรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม ตำบลคลองเมือง อำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา 30230

โทรศัพท์ 044-249150

<http://www.kmpjr.ac.th>

วิสัยทัศน์ (VISION)

“ภายในปี 2563 โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ ควบคู่คุณธรรม
น้อมนำวิถีชุมชน พัฒนาคนด้วยเทคโนโลยี บริหารมีประสิทธิภาพ”

พันธกิจ (MISSION)

1. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ นวัตกรรมทางการศึกษา
2. ส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์
3. ส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในท้องถิ่นในการจัดการศึกษา
4. พัฒนาคนด้วยเทคโนโลยี
5. การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ (GOALS)

1. สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้ นวัตกรรมทางการศึกษา
2. ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา
4. สถานศึกษามีเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทุกคนเข้าถึงได้
5. สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

คำนำ

หนังสือเล่มเล็ก เรื่อง ตามรอยศาสตร์พระราชา ไร่นาสวนผสม น้อมนำวิถีชุมชน
สู่การดำรงตนแบบพอเพียง เล่มนี้จัดทำขึ้นมา โดยเป็นส่วนหนึ่งของโครงการจัดทำศูนย์การเรียนรู้
เฉลิมพระเกียรติของสถานศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งผ่านการดำเนินงานของการจัดการ
เรียนการสอนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม โดยมอบหมายให้ผู้เรียนเลือก
ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับศาสตร์พระราชานำมาจัดทำเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับใช้ศึกษาค้นคว้าหาความ
รู้ในห้องสมุด

หนังสือเล่มเล็กเรื่องนี้ จึงเป็นตัวแทนความซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณต่อพระบาทสมเด็จพระ
พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ได้พระราชทาน “ศาสตร์พระราชา” มาเป็น
แนวทางในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม
อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับหนึ่งในวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาที่ว่า “**ตามรอยศาสตร์พระราชา
ไร่นาสวนผสม น้อมนำวิถีชุมชน สู่การดำรงตนแบบพอเพียง**” ที่ต้องช่วยเกื้อกูลซึ่งกันและกันบน
พื้นฐานความเป็นจริงของสังคมไทย

โรงเรียนคลองเมืองพิทยาคมจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มเล็กเล่มนี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่
สะท้อนตัวตนของโรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม เป็นแหล่งภูมิความรู้และข้อมูลสำหรับนักเรียนและผู้
ที่สนใจ

โรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม

สารบัญ

บทนำ	4
ศูนย์เห็นดวงฟ้า	9
ศูนย์เตาเผาถ่าน	13
ศูนย์รั้วคาวบอย	17
ศูนย์ข้าวนาโยน	21
ศูนย์ผักผลไม้	25
ศูนย์ไก่พันธุ์ไข่	31
ศูนย์เลี้ยงปลา	35
ภาคผนวก	
– รายชื่อวิทยากร/ปราชญ์ชาวบ้าน	42

บทนำ

น้อมนำศาสตร์พระราชารูปแบบใหม่เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สำหรับประเทศไทยที่กำลังก้าวสู่การพัฒนาที่เน้นกลไกขับเคลื่อนประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามโมเดล Thailand 4.0 เพื่อให้สอดคล้องกับพลวัตการพัฒนาของโลกที่ก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

ได้มีความพยายามอย่างยิ่งที่จะผลักดันให้คนในชาติมีส่วนร่วมและก้าวเดินไปพร้อมกันบนพื้นฐานของรูปแบบการพัฒนาใหม่นี้

พร้อมนำบทเรียนจากความผิดพลาดและความสำเร็จของการพัฒนาที่ผ่านมา ทั้งในยุคที่ประเทศไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมอย่างเต็มตัว (Thailand 1.0) และเปลี่ยนผ่านมายุคอุตสาหกรรมเบา ที่เน้นการผลิตเชิงอุตสาหกรรมและใช้แรงงานจำนวนมาก (Thailand 2.0) สู่ยุคปัจจุบันที่เน้นอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก (Thailand 3.0) ซึ่งมีการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น ใช้เทคโนโลยีสูงขึ้น และมีการขยายขยายลงทุนในต่างประเทศมากขึ้น

แนวโน้มการพัฒนาของประเทศไทยตั้งแต่อดีตดูเหมือนมีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี จนเคยเป็น 1 ใน 13 ประเทศ Economic Miracles ที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าร้อยละ 7 เป็นเวลา 25 ปีอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 หากแต่เมื่อพิจารณาอย่างถ่องแท้ ความก้าวหน้านั้นเป็นการเร่งการเจริญเติบโตเพื่อไล่ให้ทันประเทศที่พัฒนาแล้ว

หากแต่ท่ามกลางวิกฤตที่ผ่านมา นั้น เป็นโอกาสที่คนไทยได้ย้อนกลับมาสำรวจตัวเองใหม่ และแสวงหาแนวทางการดำรงชีวิตที่มั่นคงและไม่ตกอยู่ในห้วงเหวของความประมาทอีก จนพบว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้ทรงเตือนให้มีความระมัดระวังเกี่ยวกับความสมดุลด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไว้ล่วงหน้าเรื่อยมาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 และทรงแนะแนวทางการพัฒนาประเทศอย่างเป็น “ลำดับขั้น” “พอมีพอกิน” และ “อุ้มชูตัวเองได้” และยิ่งกระจ่างชัดเมื่อพระราชทาน “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” แก่ประชาชนคนไทยเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541

จากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พระราชทานเพื่อเป็นหลักคิดและแนวทางปฏิบัติแก่เจ้าหน้าที่รัฐ นักทฤษฎี นักธุรกิจ และประชาชนทั่วไปได้นำไปปรับใช้ และเกิดความพยายามของนักวิชาการ เพื่อสรุปสาระหลักจนเป็นภาพ “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ตลอดจนขับเคลื่อนนำหลักปรัชญา

ของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ใน 8 ภาคส่วน ทั้งกลุ่มผู้นำทางความคิด กลุ่มนักวิชาการในระดับอุดมศึกษา สถาบันการศึกษา สถาบันการเมือง องค์กรภาครัฐ สื่อมวลชนและประชาชน ภาคธุรกิจ ชุมชนและประชาสังคม ทำให้เกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม

ประเทศไทยได้เรียนรู้ว่า การพัฒนาที่รวดเร็วแบบก้าวกระโดดโดยปราศจากรากฐานที่มั่นคง ไม่เหมาะสมต่อการพัฒนาของประเทศ หากแต่ต้องเริ่มจากบันไดขั้นแรกที่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอนให้ “พึ่งตนเองได้” บางเรื่อง

เกริ่นนำก่อนเข้าสู่ศูนย์ต่างๆ

ที่มาของศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ของโรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” โดยคำว่า

หลักการ **“เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”** คือ การเรียนรู้กระบวนการคิดบนรากฐานของการเข้าใจมนุษย์ การเข้าถึงข้อมูลเพื่อให้การสร้างสรรค์นั้นตอบสนองความต้องการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และการพัฒนาด้วยความรู้และภูมิปัญญาที่ไม่จำกัดอยู่แค่ด้านใดด้านหนึ่ง ตลอดจนการทดลองและปรับปรุงจนได้ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างไม่รู้จัก

“เข้าใจ” คือ เข้าใจความต้องการของชุมชนและบริบทท้องถิ่น เข้าใจความเป็นไปทั้งหมดของปัญหาอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน เข้าใจภูมิประเทศ เข้าใจผู้คนในหลากหลายปัญหา ทั้งทางด้านกายภาพด้านจารีตประเพณีและวัฒนธรรม

“เข้าถึง” คือ เมื่อเข้าใจแล้วก็ต้องเข้าถึง เพื่อให้นำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ เข้าถึงพื้นที่และออกไปสัมผัสถึงกับสิ่งที่คนในพื้นที่ต้องการจริงๆ เข้าถึงความจริง ไม่ใช่การรู้แต่เพียงผิวเผิน เข้าถึงความรู้สึกนึกคิดในความเป็นมนุษย์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรวมทั้งตัวของเราเองด้วย

“พัฒนา” คือ นำสิ่งที่ประชาชนต้องการไป
 เติมเต็มให้เขาสามารถใช้ศักยภาพได้อย่างเต็มที่ และต้อง

อยู่บนรากฐานของความเข้าใจและเข้าถึงดังที่กล่าวมาข้างต้นและต่อไปนี้ คือผลการ
 จากการนำแนวคิด “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของโรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม ลงสู่
 การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการจัดทำศูนย์การเรียนรู้เฉลิมพระเกียรติของสถานศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของโรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม นั้น เป็นความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียนและผู้ปกครอง ได้มีส่วนร่วมวางแผน ดำเนินงาน ติดตามประเมินผล ตลอดจนสะท้อนผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ ซึ่งเป็นการรวมพลังของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโครงการเพื่อปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมายและก่อให้เกิดผูกพันต่อสถานศึกษา

โรงเรียนคลองเมืองพิทยาคมขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมให้การดำเนินโครงการในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

ศูนย์คัดนางฟ้า

ศูนย์เห็ดนางฟ้า

การเตรียมโรงเรือนสำหรับเพาะเห็ดนางฟ้า

สำหรับโรงเรือนเพาะเห็ดนางฟ้า ซึ่งแต่ละชั้นจะวางก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้าได้ประมาณ 500 ก้อน โรงเรือนจะใช้วัสดุที่หาได้ง่าย และที่มีอยู่ในท้องถิ่น สำหรับการสร้างโรงเรือนให้เหมาะสมนั้นควรสร้างในที่เย็นชื้นและสะอาดปราศจากศัตรูของเห็ดที่จะเข้ามารบกวน โรงเรือนสามารถป้องกันลม ลมแรง ลมค่อย ลมหนาว ลมแห้งแล้ง สภาพลม สภาพอากาศ มีผลกระทบต่อการออกดอกของเห็ดได้เช่นเดียวกัน ปิดประตูด้วยกระสอบป่าน หรือแผ่นยาง เพื่อเก็บความชื้น ทิศทางลม มีส่วนสำคัญในการสร้างโรงเพาะเห็ด ต้องดูทิศทางของลมเหนือลมใต้ เพื่อป้องกันการพัดพาเชื้อโรค ที่จะมีผลต่อก้อนเห็ด และการออกดอกของเห็ด

ลงก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า

สั่งซื้อก้อนเห็ดนางฟ้า จำนวน 1,000 ก้อน

คณะครู นักเรียน เข้าชมการดำเนินการ

A photograph of a traditional charcoal stove (kudam) used for cooking. The stove is made of wood and has a large, dark, cylindrical opening at the top. A large pile of charcoal is stacked inside the stove, with several pieces of wood and branches protruding from the top. In the background, a person wearing a dark shirt and a red and white checkered sarong is visible, standing near the stove. The setting appears to be a traditional wooden structure with a dirt floor.

ศูนย์เตาเผาถ่าน

ศูนย์เตาเผาถ่าน

วิธีทำ “เตาเผาถ่านด้วยท่อปูนซีเมนต์”

- หาพื้นที่ในสวนในไร่ที่พร้อมจะทำการเผาถ่าน ขุดหลุม ความกว้างให้พอดีกับท่อปูนหรือกว้างกว่านิดหน่อย ขุดลงจากพื้นลึกประมาณ 30 เซนติเมตร
- ตรงปล่องที่จะทำการจุดไฟเพื่อเผาถ่าน ใช้อิฐบล็อกจาก เป็นสี่เหลี่ยมให้เป็นปล่องไฟ อีกหนึ่งก้อนเอาไว้ใช้ปิด เมื่อตอนที่ไฟติดแล้ว

เตาอิฐก้อ (BR CK BEEH VE K LN) มีขนาดความ
สูง 1.0-2.0 ม. แต่อาจสร้างเตาขนาดใหญ่สำหรับผลิตเพื่อการ
ค้าได้เนื่องจากมีรูปทรงสมมาตร มีการรับน้ำหนักของวัสดุทำ
เตาได้ดี เตาอิฐก้อเป็นเตาเผาถ่านที่มีประสิทธิภาพชนิดหนึ่ง
สร้างจากอิฐมอญ ผสมทรายละเอียด ดินเหนียว และน้ำใน
สัดส่วนที่พอเหมาะ

ลักษณะของเตาเป็นทรงครึ่งวงกลม (Dome
Shape) มีปล่องควัน 4 ปล่อง ปล่องเร่ง 1 ปล่อง ช่องใส่ไฟ
หน้าเตา และประตูเตาสำหรับนำไม้เข้าและนำถ่านออก

วิธีการเผาถ่าน เริ่มจากบรรจุไม้เข้าเตาจนเต็ม ปิดประตูเตา

ถ่านสะอาดจากเตาเผา

ศูนย์รีดคาวบอย

ศูนย์รั้วคาวบอย

แบบรั้วคาวบอย

รั้วคาวบอย (Cowboyfence) รั้วสำเร็จรูป
วัสดุ เสารั้วคาวบอย - คานรั้วคาวบอย สูงแบบ 3 ชั้น
เสา ขนาด 6"x6"x170 cm. นน. 80 กก.
คาน ขนาด 5"x2.5"x250 cm. นน. 46 กก.

รั้วคาวบอย รั้วทางเลือกใหม่ ผลิตจากคอนกรีตระบบอัดแรง (เหมือนกับเสาไฟฟ้า) เป็นรั้วสำเร็จรูป มีความสวยงามคงทน ไม่ต้องดูแลรักษาบ่อยๆ มี 3 ขนาดความสูง ติดตั้งกับทุกสภาพพื้นที่การใช้งาน สำหรับ ที่พักอาศัย บ้านเดี่ยว รีสอร์ท โครงการ โรงงาน ฟาร์ม ปศุสัตว์ ที่ดินจัดสรร ที่ดินเปล่า ฯลฯ

ศูนย์ข้าวนาโยน

ศูนย์ข้าวนาโยน

การเพาะพันธุ์ข้าวและการเตรียมดิน

การเตรียมดิน เป็นการเตรียมพื้นที่ให้เหมาะสำหรับการปลูกข้าว ซึ่งจะส่งผลดีต่อการเจริญเติบโตของข้าว โดยปรับสภาพดินให้เหมาะสมกับการงอกของเมล็ดข้าว การเจริญเติบโตของข้าว รวมถึงการช่วยควบคุมวัชพืช โรค แมลงศัตรูข้าวและสัตว์ศัตรูข้าวที่อาศัยอยู่ในดิน การเตรียมดินยังส่งผลให้ฟางข้าว ตอซังข้าวและวัชพืชถูกไถกลบลงไปในดินเป็นการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดิน นอกจากนี้ยังทำให้ธาตุอาหารพืชที่สะสมอยู่ในดินชั้นล่างกลับขึ้นมาอยู่บนผิวดิน วิธีการเตรียมดินเพื่อปลูกข้าว นั้น ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของดินและสภาพแวดล้อมในแปลงนาก่อนการปลูก โดยการ ไถตะ ไถแปร คราด และทำเทือก

ขั้นตอนการโยน

ศูนย์พักผลไม้

ศูนย์ผักผลไม้

วิธีการดูแลรักษาต้นแก้วมังกร

1. ขั้นตอนการดูแลต้นแก้วมังกร

ต้นแก้วมังกรเป็นต้นไม้ประเภทเดียวกันกับกระบองเพชร จึงไม่ชอบน้ำ ในฤดูหนาวและฤดูร้อนควรให้น้ำสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ส่วนในฤดูฝนไม่ต้องให้น้ำเลย

- การให้ปุ๋ย ควรให้ปุ๋ยปีละ 2-3 ครั้ง ครั้งที่ 1 ในช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน ควรให้ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยสูตรเสมอ 15-15-15 ครั้งที่ 2 ในช่วงเดือนมกราคมเป็นการบำรุงต้นให้สมบูรณ์ และใช้ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยสูตร 15-15-15 ครั้งที่ 3 ในช่วงเดือนเมษายนเป็นการเตรียมและเร่งให้ต้นแก้วมังกรออกดอกควรใช้ปุ๋ยสูตรที่มีตัวหลังเยอะหน่อย เช่น 15-17-18 หรือสูตร 10-10-40 เป็นต้น

- ถ้าต้นแก้วมังกรออกยอดสูงพันเกิดเสานิดหน่อย ให้ใช้มือเด็ดปลายยอดทิ้ง เพื่อเป็นการทำให้แก้วมังกรแตกยอดออกมากๆ
- หญ้าที่ขึ้นใกล้ๆ โคนต้น ควรถอนออกเป็นประจำ เพื่อให้ต้นแก้วมังกรได้รับอาหารเต็มที่ไม่ต้องแบ่งปันให้กับหญ้า

การปลูก และดูแลรักษามะนาวเป็นพันธุ์พีจิตรในบ่อ

การปลูก

1. จัดวางฝาปิดบ่อซีเมนต์ในระยะห่างระหว่างแถว และระหว่างต้นในระยะ 2-4 x 2-4 เมตร พร้อมนำบ่อซีเมนต์วางทับ

2. นำดินที่ผสมแล้วใส่ในกระถาง ให้ระดับดินต่ำกว่าขอบบ่อประมาณ 10 เซนติเมตร ให้ใส่ดินประมาณ 2 ใน 3 ของบ่อ แล้วนำต้นมะนาวลงบ่อ แล้วจึงใส่ดินกลบที่หลังหรืออาจใส่ดินให้ได้ระดับก่อนค่อยขุดหลุมปลูกที่หลังก็ได้ โดยนำถุงพลาสติกหรือกระถางออกก่อนปลูกทุกครั้ง หลังจากนั้นกลบหน้าดินให้แน่นพอประมาณ พร้อมนำวัสดุอินทรีย์โรยกลบปากบ่อ เช่น แกลบ ชี้เถ้า ขุยมะพร้าว เศษใบไม้ ปุ๋ยหมัก และมูลโค เป็นต้น ทั้งนี้ ให้หลีกเลี่ยงการใส่ชี้เถ้าจำนวนมาก เนื่องจากชี้เถ้ามีสารอินทรีย์ ที่เป็นแรม่มาก เมื่อละลายน้ำจะให้กรด อาจทำให้รากมะนาว และต้นมะนาวเหี่ยวตายได้ หรือดินมีสภาพเป็นกรดมาก

3. สำหรับต้นมะนาวขนาดเล็กให้ใช้ไม้ไผ่ปักข้างลำต้น พร้อมผูกเชือกรั้งให้ลำต้นตรง ส่วนต้นมะนาวขนาดใหญ่ไม่ต้องรั้งต้นด้วยไม้ก็ได้ หากแต่ต้นมีกิ่งสาขาแผ่กว้างให้ใช้ไม้ไผ่ปักค้ำทั้ง 4 ด้าน

4. เมื่อปลูกเสร็จให้รดน้ำให้ชุ่ม โดยสังเกตน้ำที่ซึมออกบนฝารองด้านล่าง และนำฟางข้าว แกลบหรือเศษใบไม้มากลบบริเวณโคนต้น และปากบ่อทั้งหมด เพื่อรักษาความชุ่มชื้นหน้าดิน

การดูแล

การให้น้ำ ระยะแรกจะให้ทุกวัน และเมื่อต้นมะนาวตั้งตัวได้แล้วจะให้น้ำวันเว้นวันก็ได้ขึ้นอยู่กับสภาพหน้าดิน และสภาพอากาศ

การใส่ปุ๋ย ให้ใส่ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ประมาณ 1-2 กำมือ ทุกๆ 3-4 เดือน/ครั้ง หรืออาจผสมกับน้ำรดบริเวณโคนต้นก็ได้ ทั้งนี้แนะนำให้หลีกเลี่ยงการใส่ปุ๋ยเคมี ให้ใส่เฉพาะในช่วงบังคับการออกดอกหรือระยะออกดอกติดผลเท่านั้น ส่วนปุ๋ยคอกให้ใส่ 1 ถังเล็ก ทุกๆ 3 เดือน และให้ตีควรรดน้ำร่วมกับการละลายปุ๋ยคอกร่วมด้วย

การปลูก และดูแลรักษาพุทราอมสด

การปลูก **พุทราอมสด** ต้องขุดหลุมประมาณ 50x50 ซม. โดยใช้ปุ๋ยคอกโรยรองก้นหลุมแล้วนำต้นพันธุ์ลงปลูก โดยให้มีระยะห่างระหว่างต้นประมาณ 5x5 เมตร หากเป็นที่ลุ่มต้องยกร่องเพื่อป้องกันน้ำท่วม โดยต้นพันธุ์ของพุทราอมสดจะอยู่ที่ 150 บาท และเมื่อพุทรามีผลโตเท่าประมาณเหรียญ 10 ให้ทำการห่อผลด้วยถุงพลาสติกเพื่อเป็นการป้องกันแมลงซึ่งวิธีนี้จะทำให้ไม่ต้องเสียเงินค่าสารเคมีเลยซักบาทเดียว ส่วนอีกวิธีนั้นก็คือการนำลูกเหม็นมาผูกไว้ตามปลายกิ่งของต้นพุทรา และเมื่อประมาณ 7 เดือนก็สามารถเก็บผลขายได้ โดยเก็บผลที่แก่ประมาณ 70% โดยขั้วพุทราจะยุบเข้าไปในผลนั่นเอง

วิธีการปลูก และการดูแลรักษาผักหวานแบบต้นตอน

1. ก่อนปลูกควรตัดกิ่งให้สั้นเหลือ 45-50 ซม.
2. เลือกบริเวณที่น้ำไม่ท่วมขัง ระบายน้ำได้ดี
3. ขุดหลุมปลูก ให้ขุดหลุมขนาดกว้าง ยาว ลึก 30-40 เซนติเมตร รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยสูตรเสมอประมาณกำมือ โรยทับด้วยปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหมักครึ่งปุ๋งก็ กลบดินลงไปแต่อย่าให้เต็มปากหลุม เหลือไว้ประมาณ 1 ฝ่ามือ การนำกิ่งตอนลงปลูกต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง
4. ใช้คัตเตอร์หรือกรรไกรตัดถุงพลาสติกด้านข้างแล้วค่อยๆนำถุงออกห้ามให้ดินแตกหรือรากของผักหวานขาด อย่านำให้ตุ้มหุ้มรากขาดหรือกระทบกระเทือน
5. นำกิ่งผักหวานวางก้นหลุมให้กึ่งกลางจากนั้นกลบดินหลวมๆให้พอดีกับปากหลุม เอียงประมาณสัก 45 องศา เพื่อที่จะให้ตาตุ้มยอดรับแสง
6. หลังปลูกต้องมีการให้น้ำเหมือนพืชทั่วไป เมื่อได้รับน้ำสม่ำเสมอผักหวานจะเจริญเติบโตเร็ว แตกยอดได้ดีในช่วงที่ต้องการให้ผักหวานออกยอด ควรให้ขี้วัวปีละ 2 ครั้ง และใส่ปุ๋ยเคมี 16-20-0 ปีละ 2 ครั้ง ที่ให้ปุ๋ยโปแตสเซียมน้อยก็เพราะจากการตรวจสอบสภาพดินในพื้นที่พบว่าดินในเขตนี้ไม่มีโปแตสเซียมอยู่เยอะอยู่แล้ว

ศูนย์เลี้ยงไก่พันธุ์ไข่

ศูนย์เลี้ยงไก่พื้นไร่

การเตรียมโรงเรือน

โรงเรือนในการเลี้ยงไก่

1. ป้องกันแดด ลม และฝนได้
2. แข็งแรง ทนทาน ป้องกัน นก หนู แมว หรือสุนัขได้
3. ทำความสะอาดได้ง่าย
4. ห่างจากชุมชน และอยู่ใต้ลมของบ้าน เพราะจะได้ไม่มีกลิ่นรบกวน

5. ใช้วัสดุที่หาง่าย ราคาถูก
6. ถ้าสร้างหลายหลังควรมีระยะห่างมากกว่า 10 เมตร เพื่อให้ระบายอากาศได้ดีและป้องกันการแพร่ระบาดของโรค

พันธุ์ไก่ไข่

โดยจะแยกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ก็คือ

1. ไก่พันธุ์แท้

เป็นไก่ที่ได้รับการคัดเลือกและผสมพันธุ์มาเป็นอย่างดี จนลูกหลานในรุ่นต่อๆ มา มีลักษณะรูปร่าง ขนาด สี และอื่นๆ เหมือนบรรพบุรุษไก่พันธุ์แท้ ยกตัวอย่าง ไก่พันธุ์แท้ที่เป็นที่นิยม ได้แก่ โรดไอส์แลนด์แดง บาร์พลีมัทร็อค เล็กฮอร์นขาวหงอนจักร

2. ไก่พันธุ์ผสม

ฟังดูอาจจะดูเป็นไก่ไม่ดี แต่ที่จริงแล้วเป็นไก่ที่เกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างไก่พันธุ์แท้ 2 พันธุ์ โดยมีจุดประสงค์ให้ลูกไก่ได้ข้อดีของพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ เช่น ไข่ดก ทนทานโรค เป็นต้น ยกตัวอย่าง ไก่ผสมที่เป็นที่นิยมก็คือ ไก่ไฮบริด

การให้อาหารไก่ไข่

ส่วนประกอบของสารอาหารที่จำเป็นต่อไก่ไข่ ก็ไม่ได้ต่างจากมนุษย์มากเท่าไร แต่สิ่งที่แตกต่างกันคือ วัตถุดิบที่นำมาใช้จะต้องเหมาะสมทั้งในเรื่องของ ราคา ปริมาณ และคุณภาพของสารอาหารที่ให้ โดยทางทีมงานอีสานร้อยแปด จะแบ่งให้ทุกคนดูง่ายๆ เป็น สารอาหาร 6 ประเภทใหญ่ๆ

1. โปรตีน ช่วยในการสร้างเนื้อเยื่อและกล้ามเนื้อในการเจริญเติบโตซ่อมแซมรักษา ในอาหารไก่ไข่ควรมีโปรตีนประมาณ 13-19%
2. คาร์โบไฮเดรต มีหน้าที่ให้พลังงาน ให้ความอบอุ่น และเพื่อนำไปใช้ในส่วนตัว่าง ๆ ของร่างกาย ควรมีอยู่ในอาหารไก่ไข่ประมาณ 38-61%
3. น้ำ เป็นส่วนประกอบที่สำคัญสำหรับสิ่งมีชีวิตทุกชนิด ช่วยในการย่อย การดูดซึม รักษาอุณหภูมิในร่างกาย และช่วยในการขับถ่ายของเสียออกจากร่างกาย
4. ไขมัน มีหน้าที่ให้ความอบอุ่นและพลังงานแก่ร่างกาย แต่ไม่ควรมากเกินไป
5. วิตามิน ช่วยให้ไก่มีความต้านทานโรค และบำรุงระบบประสาท
6. แร่ธาตุ ช่วยในการสร้างโครงกระดูก สร้างเลือด สร้างเปลือกไข่

ศูนย์เลี้ยงปลา

ศูนย์เลี้ยงปลา

ปลาบิล

ลักษณะและนิสัยปลาบิล

ปลาบิลเป็นปลาน้ำจืด (อยู่ในตระกูล Cichlidae) กินพืชเป็นอาหาร ชอบอยู่รวมกันเป็นฝูง พบได้ตามแม่น้ำ หนอง บึง อาศัยได้ทั้งน้ำจืดและน้ำกร่อย เพราะเป็นปลาที่มีความอดทน ปรับตัวกับธรรมชาติได้อย่างดี เหมาะกับการนำไปเลี้ยงได้ทุกภูมิภาค

พ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ปลาบิล

ปลาบิลตัวผู้และตัวเมียจะมีลักษณะภายนอกคล้ายกันมาก ตัวผู้อ้วนเยาะเพศจะมีลักษณะเรียวยาว และจะมีสีเข้มตรงใต้คางและตามลำตัว ส่วนตัวเมียจะมีอ้วนเยาะเพศเป็นรูและกลมและในฤดูผสมพันธุ์จะมีสีบริเวณลำตัวและใต้คางเข้มน้อยกว่าตัวผู้

ปลาบิลที่มีอายุประมาณ 4 เดือนก็สามารถที่จะเป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ได้ สังเกตได้จากพ่อพันธุ์จะแยกตัวออกจากฝูง เพื่อสร้างรังบริเวณขอบบ่อต้น ๆ ประมาณครึ่งเมตร

โดยปลาบิลตัวผู้จะใช้หัวและปากขุดหลุมบริเวณดังกล่าว จนรังมีลักษณะเป็นหลุม และแฉ่ครีบหลังอำปากกว้างเชิญชวนให้ปลาบิลตัวเมียว่ายเข้ามาผสมพันธุ์

การให้อาหารปลาบิล

โดยทั่วไปปลาบิลจะกินอาหารตามธรรมชาติและอาหารที่คนให้ ซึ่งอาหารตามธรรมชาติสามารถทำได้โดยโรยปุ๋ยมูลสัตว์แห้งลงในน้ำให้เกิดอาหารธรรมชาติ เช่น ตะไคร่ ไรน้ำ ตัวอ่อนแมลงในน้ำ

โดยสังเกตจากสีของน้ำ ถ้ามีสีเขียวแสดงว่ามีอาหารธรรมชาติจำพวกพืชน้ำ แต่ถ้ามีสีคล้ำแสดงว่ามีอาหารธรรมชาติจำพวกไรน้ำ ซึ่งทั้งสองเป็นอาหารตามธรรมชาติที่สำคัญในการเลี้ยงปลาบิล

ส่วนอาหารเสริมเพื่อให้ปลาได้รับอาหารครบถ้วน เช่น รำ ปลาขี้ขาว กากถั่วต่าง ๆ ให้ประมาณ 5% ของน้ำหนักปลาที่เลี้ยง เพราะถ้าให้มากเกินไปจะทำให้หน้าเน่าเสียเร็ว

ปลาทับทิม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานชื่อใหม่ว่า “ปลานิลจิตรลดา” และเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียกชื่ออื่นๆว่า ปลานิล และปีพ.ศ. 2532 บริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ ได้พัฒนาสายพันธุ์ใหม่ใน

โครงการปรับปรุงสายพันธุ์ปลานิลจิตรลดา โดยคัดเลือกสายพันธุ์ปลานิลจากสายพันธุ์ทั่วโลก 4 สายพันธุ์ ได้แก่

1. ปลานิลสายพันธุ์จากอเมริกา ลักษณะเด่น คือ มีสีสวย เนื้อสวย
2. ปลานิลสายพันธุ์จากอิสราเอล ลักษณะเด่น คือ มีหัวเล็ก สันหนา
3. ปลานิลสายพันธุ์จากไต้หวัน ลักษณะเด่น คือ โตเร็ว
4. ปลานิลสายพันธุ์จากจิตรลดา ของประเทศไทย ลักษณะที่โดดเด่น คือ มีความอดทน แข็งแรง

จากนั้น นำปลานิลทั้ง 4 สายพันธุ์มาผสมข้ามสายพันธุ์กัน เพื่อให้ได้ลักษณะเด่นของแต่ละสายพันธุ์และมีคุณค่าทางเศรษฐกิจสูง จนได้สายพันธุ์ใหม่ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานชื่อให้ใหม่ว่า “ปลาทับทิม” เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2541

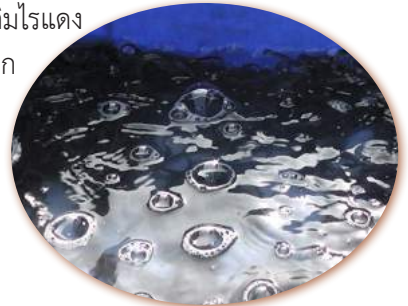
ปลาดุก

การเลี้ยงปลาดุกในบ่อดิน

การเลี้ยงในบ่อดินนั้น จะต้องเตรียมบ่อตามหลักการเตรียมบ่อเลี้ยงปลาทั่ว ๆ ไป ดังนี้

1. จะต้องตากบ่อให้แห้ง ปรับสภาพกันบ่อให้สะอาด
2. ใส่ปูนขาว เพื่อปรับสภาพของดินโดยใส่ปูนขาวในอัตราประมาณ 60 – 100 กก./ไร่
3. ใส่ปุ๋ยคอกเพื่อให้เกิดอาหารธรรมชาติสำหรับลูกปลาในอัตราประมาณ 40 – 80 กก./ไร่
4. นำน้ำในบ่อโดยกรองไม่ให้ศัตรูของลูกปลาติดเข้ามา กับน้ำ จนมีระดับน้ำลึก 30 – 40 ซม.

หลังจากนั้นรุ่งขึ้นจึงปล่อยปลา และเพื่อให้ลูกปลาที่มีอาหารกิน ควรเติมโรตแดง ในอัตราประมาณ 5 กิโลกรัม / ไร่ เพื่อเป็นอาหารแก่ลูกปลา หลังจากนั้นจึงให้อาหารผสมแก่ลูกปลาที่นำมาเลี้ยงควรตรวจดูว่ามีสภาพปกติ การปล่อยลูกปลาลงบ่อเลี้ยงจะต้องปรับสภาพอุณหภูมิของน้ำในบ่อและน้ำในบ่อให้เท่า ๆ กันก่อนโดยการแช่ถุงบรรจุลูกปลาในน้ำประมาณ 30 นาที จึงปล่อยลูกปลาควรเป็นตอนเย็นหรือตอนเช้า

ขั้นตอนการเลี้ยงปลาดุก

1. อัตราการปล่อยปลาดุกผสม

ลูกปลาขนาด 2 – 3 ซม. ควรปล่อยประมาณ 40 – 100 ตัว / ตรม. ซึ่งขึ้นอยู่กับกรรมวิธีในการเลี้ยง คือ ชนิดของอาหาร ขนาดของบ่อและระบบการเปลี่ยนถ่ายน้ำซึ่งปกติทั่ว ๆ ไป อัตราปล่อยเลี้ยงประมาณ 50 ตัว/ตรม.และเพื่อป้องกันโรคซึ่งอาจจะติดมากับ

ลูกปลาใช้น้ำยาฟอร์มาลินใส่ในบ่อเลี้ยง อัตราความเข้มข้นประมาณ 30 ส่วนในล้าน (3 ลิตร/น้ำ 100 ตัน) ในวันที่ปล่อยลูกปลาไม่จำเป็นต้องให้อาหาร ควรเริ่มให้อาหารในวันรุ่งขึ้น

2. การให้อาหาร เมื่อปล่อยลูกปลาดุกผสมลงในบ่อดินแล้ว อาหารที่ให้ในช่วงที่ลูกปลาดุกผสมลงในบ่อดินแล้ว อาหารที่ให้ในช่วงที่ลูกปลาดุกมีขนาดเล็ก (2 – 3 ซม.) ควรให้อาหารผสมคลุกน้ำปั่นเป็นก้อนให้ลูกปลากิน โดยให้กินวันละ 2 ครั้ง หวานให้กินทั่วบ่อโดยเฉพาะในบริเวณขอบบ่อ เมื่อลูกปลาเริ่มโตขึ้นความยาวประมาณ 5 – 7 ซม. สามารถฝึกให้กินอาหารเม็ดได้หลังจากนั้นเมื่อปลาโตขึ้นจน มีความยาว 15 ซม. ขึ้นไปจะให้อาหารเม็ดเพียงอย่างเดียวหรืออาหารเสริมชนิดต่าง ๆ ได้ ระวังเรื่องคุณภาพของน้ำในบ่อเลี้ยงให้ดี เมื่อลูกปลาเลี้ยงได้ประมาณ 3 – 4 เดือนปลาจะมีขนาดประมาณ 200 – 400 กรัม/ตัว ซึ่งผลผลิตที่ได้จะประมาณ 10 -14 ตัน/ไร่ อัตรารอดตายประมาณ 40 – 70%

3. การถ่ายเทน้ำ เมื่อตอนเริ่มเลี้ยงใหม่ ๆ ระดับความลึกของน้ำในบ่อควรมีค่าประมาณ 10 – 40 ซม. เมื่อลูกปลาเจริญเติบโตขึ้น ในเดือนแรกจึงเพิ่มระดับน้ำสูงเป็นประมาณ 50 – 60 เซนติเมตร หลังจากย่างเข้าเดือนที่สองควรเพิ่มระดับน้ำให้สูงขึ้น 10 เซนติเมตร/อาทิตย์ จนระดับน้ำในบ่อมีความลึก 1.20 – 1.50 เมตร

การถ่ายเทน้ำควรเริ่มตั้งแต่การเลี้ยงผ่านไปประมาณ 1 เดือน โดยถ่ายน้ำประมาณ 20 % ของน้ำในบ่อ 3 วัน/ครั้ง หรือถ้าในบ่อเริ่มเสีย จะต้องถ่ายน้ำมากกว่าปกติ

ภาคผนวก

วิทยากร / ประชาชนชาวบ้าน

นางคำผัน กิ่งพิมาย

ปราชญ์ประจำศูนย์เห็ดนางฟ้า

จ.ส.อ.ยงยศ ชัยศิริ

วิทยากรประจำศูนย์เตาเผาถ่าน

นายอังคาร โคตรขาลี

ปราชญ์ประจำศูนย์รั้วควาบอย

นายวิชัย เพียรการ

วิทยากรประจำศูนย์ข้าวนาโยน

นายเอกสิทธิ์ ประสงค์สันต์

ปราชญ์ประจำศูนย์ผักผลไม้

นายบุญมี อากกล้า

ปราชญ์ประจำศูนย์ไถ่พันธุ์ไข่

นายมบุญ ปล้องกระโทก

วิทยากรประจำศูนย์เลี้ยงปลา